

О. О. Марченко,
аспірант
(Національний технічний університет
“Харківський політехнічний інститут”)

ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНИЙ ІМІДЖ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-МЕХАНІКІВ: ФІЗИЧНА СКЛАДОВА

Постановка проблеми. Сучасний науково-технічний прогрес різко підвищив роль інженерно-технічних працівників. Нині для задоволення потреб найбільш механізованих і автоматизованих галузей виробництва потрібно більше 60% фахівців з середньою та вищою освітою. Науково-технічний прогрес збільшує роль інженерних кадрів, підвищує вимоги до них. Робота інженера стає все більш відповідальною, напруженою, складною за своїм змістом [1].

У сучасному розумінні інженер – це спеціаліст, який, спираючись на теоретичні знання, професійні навички, ділові якості, забезпечує на основі аналізу, розрахунків та інших методів створення, перетворення або підтримання в працездатному стані технічних, технологічних та інших систем з заданими параметрами їх функціонування [2].

Імідж, як засіб категоризації іншої людини виступає еталоном, мірою оцінювання індивідом особистості. Унаслідок цього імідж є носієм соціальних установок і тому виконує регулятивну функцію, надаючи вплив на думки і вчинки оточення. Якісне виконання своїх безпосередніх обов'язків багато в чому залежить від стану здоров'я [3].

При виборі професії, головним чином, керуються такими основними принципами: моральне задоволення власною працею; матеріальна складова; вплив роботи на здоров'я; кар'єра, перспективи, колектив тощо. Дуже важливо, щоб вплив щоденної праці не відбивався негативно на здоров'я людини, не ставив на чільне місце заробітну плату, відсуваючи на останнє місце вплив професії на здоров'я, виражене деколи в хворобах, що виявляються за роками [4].

Вирішення цих проблем можливе за умови оновлення змісту освіти з урахуванням досягнень науки, новітніх педагогічних технологій та передового досвіду викладання дисциплін. Тому актуальним питанням сьогодні є розробка й обґрунтування форм, методів формування професійно-особистісного іміджу майбутніх інженерів-механіків у процесі фахової підготовки, осмислення й виявлення педагогічних умов, чинників професійно-особистісного розвитку фахівця інженерного профілю у вищому технічному навчальному закладі.

Аналіз досліджень й публікацій. Різні аспекти досліджуваної проблеми знайшли своє відображення в класичній спадщині (Платон, Аристотель, Я. Коменський, Дж. Локк) та набувають особливої актуальності й розробляються у багатьох напрямках на сучасному етапі розбудови освіти: методологічні засади професійної підготовки фахівця (Г. Васянович, В. Вілков, І. Зязюн, В. Кудін, В. Луговий, Л. Савенкова, О. Салтовський, П. Саух, Г. Фокін, Л. Хомич).

Виділяється ряд досліджень, у яких розглядаються процеси, техніка, методики і механізми формування іміджу. Значний вклад у розробку цієї проблематики внесли такі автори, як П. Гуревич, А. Панасюк, В. Шепель, Р. Ромашкіна, Р. Фурі та ін.; природа іміджу, його структура, значення і прояви (Н. Арутюнова, І. Гобозов, О. Добрович, Є. Ільїн, В. Королько, Ф. Кузін, Ю. Палеха, Г. Почепцов, С. Рябов); професійний імідж (В. Ісаченко, С. Сисоєва, А. Чигиринських); соціально-психологічні аспекти іміджу сучасного керівника (Т. Скрипаченко). У працях зарубіжних авторів (П. Берд, Л. Браун, Г. Брум, М. Вудкок, Ф. Джефкінс, С. Катліп, Р. Полборн, Е. Семпсон, М. Спіллейн, Д. Френсіс, А. Центер) розглянуто проблеми створення іміджу та піару.

У процесі дослідження зазначеної проблеми використовувалися також праці цілого ряду вчених у галузі фізичного виховання та професійно-прикладної фізичної підготовки: С. Полієвського, В. Кабачкова, В. Ильїничева, В. Краснова, В. Лапко, Г. Макарова, Ю. Полухіна, В. Філінкова, С. Халайджі, Г. Ямалетдінової та ін.

Незважаючи на посилену увагу науковців до проблеми формування професійно-особистісного іміджу та здорового образу життя, вона не стала предметом окремого дослідження для інженерів-механіків.

Мета статті – визначити суть фізичної складової професійно-особистісного іміджу майбутніх інженерів-механіків.

Виклад основного матеріалу. Робота над формуванням іміджу потрібна не лише політикам, шоу-бізнесменам, керівникам, публічним і відомим людям, а й кожному індивідууму. Імідж як надзвичайно складний, багаторівневий феномен визначається доступними сприйняттю якістьми і характеристиками особистості, які формуються під впливом складного комплексу чинників (об'єктивно існуючих умов) [5].

У межах нашого дослідження ми розглядали біологічні чинники, які визначають індивідуальні властивості людини, а саме: фізичну (рухову) культуру, тілесну культуру і культуру фізичного здоров'я. Ці фактори взаємопов'язані між собою і неминуче впливають на імідж.

Під біологічним фактором йдеться про морфологічні і функціональні особливості організму, що склалися на основі спадковості. До вроджених особливостей певною мірою відноситься стан здоров'я, від якого залежить успішність не тільки фізичного, а й психічного, особистісного розвитку людини, а значить і його імідж. Завдяки фактору спадковості передаються основні біологічні ознаки людини, визначаються його анатомічна і фізіологічна будова. Фізична індивідуальність (зріст, структура тіла, розташування центру тяжіння, рівень м'язової напруги, дихання та ін.) значною мірою визначають не тільки зовнішній імідж. Зі структурою тіла пов'язують психічні особливості людини (темперамент та характер).

В останні двадцять років у науці утверджується основоположна ідея про те, що "культура єдина, а людина в культурі цілісна" [5]. Сучасні дослідження, де фізична культура розуміється як частина загальної культури, дозволяють оцінити її значення для всіх видів діяльності людини, в тому числі й створення іміджу (включаючи розвиток самої здатності). Фізична культура впливає на формування тих компонентів іміджу, які визначаються характеристиками, що відносяться до фізичної

індивідуальності і що створюють зовнішній, видимий (“фізичний”) портрет. Разом з тим, фізична культура впливає на імідж прямо (через характеристики фізичної індивідуальності) та опосередковано (через характеристики визначають якість життя тощо) [5].

Гармонізація фізкультурної діяльності передбачає одночасне вирішення завдань як фізичного вдосконалення, так і духовного розвитку студентів, їх професійного становлення, а також відбір і класифікацію тих засобів фізичної культури, які більш ефективно сприяють цьому. Для підвищення якості необхідною є розробка та експериментальна перевірка моделі технології фізичної підготовки, з визначенням етапів, мети, завдань, форм і методів, а саме моделі, в якій буде зроблено акцентів напряму розвитку особистісно-фізичного потенціалу[6].

Фізична культура як одна з найбільш доцільних форм існування людини виражається в прагненні її до збереження здоров'я, фізичної, психологічної та соціальної адаптації, саморозвитку та самовдосконалення. Фізична культура володіє великим енергетичним потенціалом і гармонізуючим ефектом по відношенню до біологічних, соціальних і духовних сфер життя людини. Фізична культура є одним з активних, найважливіших, реальних факторів, які не тільки визначають імідж, але й здатні збалансувати різні його рівні (зовнішній і внутрішній) і окремі компоненти (індивідуально-фізичний, соціально-психологічний тощо).

Фізичне благополуччя – це основа здоров'я людини, яке є засобом гармонійного розвитку особистості й критерієм хорошого іміджу [1]. Найважливішим завданням фізичного виховання є формування потреби в руховій активності, стійкої потреби, прагнення до здоров'я через духовне і фізичне вдосконалення.

У процесі рухового розвитку студент набуває досвіду комфортного тілесного відчуття, а також розвиває здатність знаходити індивідуальний, доцільний, ефективний, а також виразний і ефективний темп, ритм, спосіб руху.

Встановлено, що близько 40% студентів мають недостатній рівень розвитку рухових здібностей (нижче середнього). Результатом недостатнього формування рухових навичок є, наприклад, проблеми “помилки” при поводженні з предметами, “ніяковості” в поведінці, що робить негативний вплив на імідж у цілому. Тілесно-руховий розвиток студента відіграє велику роль не тільки в процесі його біологічного розвитку, а й формування різноманіття форм соціальної поведінки [5]. Перш за все, це пов'язано з тим, що правильний фізичний розвиток сприятливо впливає на психофізичний, психологічний, емоційний розвиток, формування експресивних навичок, що багато в чому визначає поведінкові моделі і створює можливості для успішного розвитку соціальних контактів.

Як показують результати анкетування, професія інженера-механіка передбачає переважно фізичну працю. Механік повинен мати хорошу фізичну підготовку, високу силову витривалість і міцне здоров'я.

Студенти оцінювали цей критерій так: 61 % – переважно фізична праця; 32 % – переважно розумова праця; 7 % – винятково фізична праця; 0 % – винятково розумова праця.

Ефективність роботи інженера-механіка залежить від його індивідуальної здатності до продуктивної розумової і фізичної праці, ступеня

втривалості і працездатності його організму, низький рівень якої призводить до швидкої стомлюваності людини, великої кількості помилок, зниження її творчої активності.

Професійна діяльність інженера-механіка вимагає від нього володіння цілим рядом фізичних якостей, йому необхідні вміння дозувати невеликі за величиною силові напруги при використанні різних ручних і ножних органів управління. Кількість рухів, які виконуються протягом робочого дня, досягає декількох тисяч. Тому відсутність здатності відчувати і строго дозувати невеликі силові навантаження веде до великої втрати енергії, швидкого перевантаження, перенапруження нервово-м'язового апарату, що нерідко призводить до різних захворювань м'язів та опорно-рухової системи.

Робота інженерів-механіків часто характеризується тривалим вимушеним перебуванням в положеннях сидючи або стоячи (під час проектних робіт, операторської діяльності). Така обмежена рухлива активність погіршує професійну працездатність, призводить до великої кількості помилок, надає негативні кумулятивні дії на життєвоважливі функції і системи організму. Спеціальні експерименти показали, що продуктивність розумової діяльності в умовах обмеженої рухливості вже на другий день знижується майже в два рази, різко погіршується також концентрація уваги, збільшується загальний час, необхідний для виконання розумових операцій [1].

Здоров'я людини впливає не тільки на її самопочуття, працездатність, а й на зовнішній вигляд, настрій. Не можна забувати і про силу впливу краси. Важливе значення має навчання особистому ортобіоу, тобто вмінню насамперед підтримки здоров'я: фізичного, психічного і морального. У здорової і життєрадісної людини завжди більше шансів мати імідж привабливої особи, що випромінює чарівність і доброзичливість [7].

Респонденти погодились з думкою, що тілесна краса і міцне здоров'я – невід'ємні складові іміджу: 73 % вважають цей фактор значимим у формуванні іміджу, 19 % – незначимим, 8 % вважають, що краса та здоров'я ніяк не впливають на імідж.

На думку психологів, 55% вражень, які ми справляємо на інших, визначається тим, що оточуючі бачать (колір шкіри, волосся, зовнішність, міміка, жести, обличчя); 38% – це те, що чують оточуючі (тон і тембр голосу, темп мовлення, манера розмови); 7% – це слова, які ми говоримо [7].

На базі кафедри фізичного виховання НТУ "ХПІ" були розроблені й застосовані моделі тренувальних занять; комплекси вправ на різні групи м'язів, спрямовані на всебічний розвиток якостей майбутніх інженерів – механіків, пропорційний розвиток частин тіла і зміцнення здоров'я.

Суворе регулювання фізичних навантажень і чергування їх з відпочинком забезпечує спрямований вплив фізичних вправ на функціональну активність органів і структур організму студентів.

Регулювання параметрів навантаження на заняттях досягається різноманітними способами і методичними прийомами. Найбільш ефективними і доступними прийомами є: по-перше, зміна кількості повторень однієї і тієї ж вправи; по-друге, зміна сумарної кількості вправ; по-третє, зміна швидкості виконання однієї і тієї ж вправи. Використовують такі прийоми: збільшення або

зменшення амплітуди рухів; виконання вправ в ускладнених або полегшених умовах (наприклад, біг вгору або біг по доріжці стадіону чи біг по тирсовій доріжці); зміна довжини дистанцій; збільшення або зменшення часу (інтервалів) і характеру відпочинку між виконанням вправ.

При дозуванні навантажень ураховуються курс студентів та рівень тренуваності. Виходячи з цього, сформульовані й обґрунтовані такі методичні положення: адекватність навантаження (відповідність індивідуальним функціональним можливостям організму); поступовість збільшення навантажень (забезпечує розвиток функціональних можливостей та адаптацію до них); систематичних навантажень (їх послідовність і постійність).

Для забезпечення тренувального ефекту фізичне навантаження в кожному конкретному випадку повинне бути оптимальними за обсягом, інтенсивності, інтервалам відпочинку. Недостатні навантаження малоефективні для розвитку тренуваності; надмірні – наносять шкоду організму. Якщо навантаження тривалий час не змінюється, то його вплив стає звичним і перестає надавати розвивальний вплив. Тому поступове збільшення фізичного навантаження є необхідною вимогою розвитку тренуваності.

Висновки. Поняття імідж – це не тільки зовнішність, а й образ особистості в цілому. Правильне формування іміджу сучасного інженера-механіка є запорукою як професійного, так і особистого успіху. Фізична культура і спорт є важливим чинником у формуванні професійно-особистісного іміджу, а також економічної ефективності сучасного виробництва і соціального розвитку трудових колективів.

Сучасний інженер повинен володіти певними знаннями, навичками й уміннями в галузі використання фізичної культури і спорту для вирішення соціально-економічних завдань. Сьогодні вже недостатньо, якщо фахівець, закінчивши вищий навчальний заклад, сам займається спортом. Дуже важливо, щоб він умів організовувати колективні фізкультурні заходи протягом і після робочого дня, домогтися раціональної організації праці і відпочинку своїх співробітників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Раєвський Р.Т. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів вищих навчальних закладів: навч.-метод. посіб. / Р. Т. Раєвський, С.М. Канішевський. – К. : Наука і техніка, 2010. – 380 с.
2. Шевченко Д.В. Требования к инженеру-механику автомобильного транспорта [Електронний ресурс] / Д. В. Шевченко – Режим доступу: <http://web-local.rudn.ru/web-local/prep/ri/index.php?id=277&p=17729>
3. Веретенникова И. В. Влияние имиджа человека на деловые отношения в организации : автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. психол. наук : спец. 19.00.05 / И. В. Веретенникова. – М., 2001. – 25 с
4. Профессиональная подготовка инженеров-механиков [Електронний ресурс] / Режим доступу: fitnologia.com/zdorovie/zojprofessia.php
5. Симонова И. Ф. Педагогика имиджа : монография / И. Ф. Симонова. – СПб., 2012. – 304 с.
6. Ігнатюк О. А. Проблеми підвищення рівня фізичної культури студентів вищих технічних навчальних закладів / О. А. Ігнатюк, О. О. Марченко // Науково-методичні основи сучасного навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах: актуальні проблеми, досвід, перспективи вдосконалення: матер. наук. пр. ХГПА. – Х., 2013. – 304 с.
7. Формирование имиджа человека [Електронний ресурс] / Режим доступу: zhannetta.ru/psihologiya-vzaimootnosheniya/formirovanie-imidzha.html
8. Бідюк І. А. Особистісні характеристики студентів технічного вузу / І. А. Бідюк // Вісник

ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Психологія. – Харків : ХНПУ, 2008. – Вип. 28. – С. 5-11.

9. Бондаренко І. В. Основні компоненти професіоналізму в процесі створення іміджу студентів технічних ВНЗ / І. В. Бондаренко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / Редкол: Т. І. Сущенко (голов. ред) та ін. – Запоріжжя : Гум. Ун-т. “Запор. ін-т держ. та муніц. Управління”, 2007. – Вип. 45. – С. 56-59.

10. Липчанский В. А. Научное обоснование физической подготовки инженеров на базе психолого-математического моделирования надежности профессиональной деятельности : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Липчанский Владимир Александрович. – Кировоград, 1992. – 198 с.

Анотація

Розкрито зміст феномену “професійно-особистісний імідж”. Визначено, що інженер-механік повинен мати хорошу фізичну підготовку, високу витривалість і міцне здоров'я. Визначено роль фізичного виховання як важливого чинника формування професійно-особистісного іміджу майбутніх інженерів-механіків.

Встановлено, що правильне формування іміджу сучасного інженера-механіка є запорукою професійного та особистого успіху; фізична культура є важливим чинником у формуванні іміджу та економічної ефективності сучасного виробництва і соціального розвитку трудових колективів.

Ключові слова: здоров'я, інженера-механік, професійно-особистісний імідж, фізична складова, формування, чинник.

Аннотация

Раскрыто содержание феномена “профессионально-личностный имидж”. Определено, что инженер-механик должен иметь хорошую физическую подготовку, высокую силовую выносливость и крепкое здоровье. Определена роль физического воспитания как важного фактора формирования профессионально-личностного имиджа будущих инженеров-механиков.

Установлено, что правильное формирование имиджа современного инженера-механика является залогом профессионального и личного успеха; физическая культура является важным фактором в формировании профессионально-личностного имиджа, экономической эффективности современного производства и социального развития трудовых коллективов.

Ключевые слова: здоровье, инженера-механик, профессионально-личностный имидж, физическая составляющая, формирование, фактор.

Summary

The phenomenon of the professional and personality image is revealed. The survey results show that the profession of a mechanical engineer involves mainly physical work. The paper has determined that a mechanical engineer should have good physical training, high staying power and good health. The role of physical education is defined as an important factor in the formation of the professional and personality image of future mechanical engineers.

Key words: health, mechanical engineer, professional and personality image, physical component, formation, factor.

УДК 378. 147.78

О. О. Матвеева,

кандидат педагогічних наук, доцент
(Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди)

ДО ПРОБЛЕМИ ДІАГНОСТИКИ СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Постановка проблеми. Питання якості вищої освіти в Україні стають усе більш актуальними, що зафіксовано в НРК, новому Законі “Про вищу освіту”, інших нормативних документах, де задекларовано компетентнісний підхід до результатів навчальної діяльності. Процес навчання у вищій музично-педагогічній освіті ґрунтується на діючих ДС ВОУ, що побудовані